Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

ХОТУГУ КЫЫМ

ССКП Абый оройуоннааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааҕы Советын органа.

№ 19 (19). | Атырдьах ыйын 31 к. 1953 с. БЭЛЭДИЭННЬИК | Сыаната 10 х.

РСФСР Верховнай Советын ыҥырар туһунан РСФСР Верховнай Советын Президиумун ЫЙААҔА

РСФСР Верховнай Советын Президиума УУРАР:

Российскай Советскай Федеративнай Социалистическай Республика Верховнай Советын үһүс сессиятын 1953 сыл атырдьах ыйын 25 күнүгэр Москва куоракка ыҥырарга.

РСФСР Верховнай Советын Президиумун Председателэ М. ТАРАСОВ.

РСФСР Верховнай Советын Президиумун Секретара И. ЗИМИН.

Москва, 1953 сыл, атырдьах ыйын 15 күнэ.

Коммунистическай партия салалтатынан, кини боевой знамятын тула ыкса түмүллэн, советскай народ бэйэтин улуу историческай дьылалатын айар.

(«Правда» от ыйын 10 күнүнээҕи иитиэхтэн ыстатыйатыттан).

ТҮҮЛЭЭХ БУЛДУН БЭЛЭМИН КҮҮҺҮРДҮӨХХЭ

Түүлээх булдун бииэс сыллааҕы былаанын толорор уонна аһара толорор иһин оройуон булчуттарын түмүүгэ партийнай, советскай уонна соҕотуопкалыыр органнар, өссө элбэх үлэни ыталлара эрэйиллэр.

Биллэрин курдук, биһиги оройуоммут кэккэ сылларга түүлээх бултааһынын государственнай былааннарын ситэ толорботоҕо да, государства иннигэр пэһи толоруута түүлээх бултааһынын күүһүрдэр үлэни кыһуйар.

Түүлээх булдун государственнай былаанын толоруу, сайыҥҥы бэлэмнэнии үлэ былаанын кыайыылаахтык толоруттан, булчуттары бириэмэтигэр эртэрийэн булка таһаарыыттан, киниилэр ортолоругар агитационнай-маассабай үлэни, социалистическайдыы куоталаһыыны табатык тэрийииттэн, булчуттары булт тэриллэринэн, көлөнөн уонна аһынан, таһаҕаһынан толору хааччыйыыттан тутулуктаах.

Ити иниттэн, оройуон салайар органнарынан сайыҥҥы бэлэмнэнии үлэ былааннара бириэмэтигэр бары нэһилиэк Советтарыгар, колхозтарга, факторияларга тиэрдиллибиттэрэ.

Биллэр дааннайдартан көстөрүн курдук, түүлээх булдугар сайыҥҥы бэлэмнэнии үлэ былааннара толоруллубат куттала кииирбиттэрин бэлиэтиир наадалаах. Холобур: оройуон үрдүнэн—булчуттар дьиэлэрин өрөмүөннээһин былаана 46 бырыһыан, чааркаан өрөмүөнэ 71 бырыһыан, сохсо өрөмүөнэ 45 бырыһыан эрэ уо.д.а. булт тэриллэрин өрөмүөннэрин былаана толоруллубата. Оттон саҥаны оҥоруу былааннара: булчуттар дьиэлэригэр 50 бырыһыан, чааркааҥҥа 40 бырыһыан, сохсоҕо 10 бырыһыан, сэтиинэ бэлэмэр 58 бырыһыан эрэ толорулунна. Былааны толоруу, ордук Уолбут нэһилиэгинээҕи «Түмсүү» уонна Майыар нэһилиэгинээҕи Молотов аатынан колхозтарга тохтор куттала тиэрдилиннэ.

Бу, нэһилиэк салайааччылара түүлээх булдугар бэлэмнэнии үлэ былаанын толоруута, сөптөөх түмүктэри оҥостуналларын эрэйиллиэх тустаах.

Булт кэлээри турар сезонугар бэлэмнэнэн, күнду түүлээх хайа сиргэ ордук хото үөскээбитин чинчийэн билиллиэхтээх этэ, хомойуох иһин маныаха корреспонденция үлэтэ сөптөөхтүк тэрилллибэтэх.

Оройуоннааҕы соҕотуопкалыыр органнар, нэһилиэк Советтара, колхозтар правлениелара, Колымторг оройуоннааҕы контората уонна факториялар сэбиэдиссэйдэрэ, маны тэҥэ бары маҥнайгы сүһүөх партийнай тэриллтэлэр, чугастааҕы биир сүрүн соруктарынан, кэлээри турар кыһыҥҥы бултааһыҥҥа бэлэмнэнии үлэ былааннарын бары өттүнэн толору хааччыйан, онон быйылгы дьыл IV кварталыгар түүлээх булдун государственнай былаанын толоруута уонна аһара толоруута бөҕө базаны тэрийиини ситиһиилэрэ буолар.

Бу күннэргэ булчуттар ортолоругар бэлэмнэнии үлэнэн сибээстээн, түүлээҕи бултааһын суолтатын уонна элбэх түүлээҕи бултаан колхоз дохуотун үрдэтии наадалааҕын өйдөтүллүөхтээх. Колхозтар күнду түүлээҕи государствоҕа туттарыылларыттан киирэр хаччы дохуоттарын үрдэтэр сыалтан правительство Саха сирин соҕотуопкалыыр тэрилтэлэригэр колхозтары кытта дуогабардары оҥостоллорун көҥүллээһинин туһунан кичэллээхтик билиһиннэриэххэ. Булчуттары бултуур соруогу аһарбакка уһулуччу тэрээһиннээхтик таһаарыахха. Булчуттары барыларын, киниилэр айымньылаах үлэлэрин дьиҥнээхтик көҕүлүүр социалистическайдыы куоталаһыыга хабары, агитационнай - маассабай үлэни күүһүрдэри ситиһии наада.

Оройуон партийнай, советскай уонна соҕотуопкалыыр органнара, колхозтар салайааччылара, үгүс ахсааннаах булчуттар государствоҕа элбэх күнду түүлээҕи туттаран, биһиги дойдубутугар коммунизмы тутуу улуу дьыалатыгар улахан кылааты киллэрэллэрин иһин, бары күүһү түмэллэригэр саарбаҕалааһын суох.

МАРШАЛ КИМ ИР СЕНҤА ГОСУДАРСТВЕННАЙ ЗНАМЯ ОРДЕНЫ УОННА КЫҺЫЛ КӨМҮС СУЛУС МЕДАЛЫ ТУТТАРЫЫ

Атырдьах ыйын 9 күнүгэр Пхеньяҥҥа Корея Народнай Армиятын Верховнай Командующайыгар маршал Ким Ир-Сеҥҥа Государственнай Знамя маҥнайгы степеннээх орденын уонна Кыһыл Көмүс Сулус медалы туттарыы буолла. Кинини Аҕа дойдуну көмүскүүр босхолонуулаах сэриигэ Корея народун кыайыытын хааччыйыыга уһулуччулаах үтүөлэрин иһин Корея Народнай Демократическай Республикатын Геройун аата иҥэриллибитэ.

(ССТА).

Табаарыс Шкирятов М.Ф. Ленин орденынан наҕараадалыыр туһунан ССРС Верховнай Советын Президиумун ЫЙААҔА

Табаарыс Шкирятов М.Ф. төрөөбүтэ 70 сыла туолуутунан сибээстээн, Советскай Союз Коммунистическай партиятыгар уонна Советскай государствоҕа кини үтүөлэрин бэлиэтээн, табаарыс Шкирятов Матвей Федорович Ленин орденынан наҕараадалыырга.

ССРС Верховнай Советын Президиумун Председателэ К. ВОРОШИЛОВ.

ССРС Верховнай Советын Президиумун Секретара Н. ПЕГОВ.

Москва, кремль.

1953 сыл, атырдьах ыйын 14 күнэ.

Советскай Союзка водороднай бомбаны бэрэбиэркэлээһин туһунан Правительственнай ИҺИТИННЭРИИ

Аҕыйах хонуктааҕыта Советскай Союзка, бэрэбиэркэлиир сыалтан, водороднай бомба көрүҥнэриттэн биирдэстэрин дэлби тэптэрилиннэ.

Водороднай бомбаҕа модун күүстээх термоядронай реакция буоларын ситиспит түмүгэр, дэлби тэбии улахан күүстээх буолла. Водороднай бомба атомнай бомбатааҕар, төһөнөн эмэ элбэх төгүл күүстээҕин бэрэбиэркэ көрдөрдө.

Биллэрин курдук, Советскай Союз атомнай оружияламмыта хас да сыл буолла уонна ол оружияҕа сөптөөх бэрэбиэркэни оҥорбута. ССРС Министрдэрин Советын Председателэ Г.М. Маленков Верховнай Совет V сессиятыгар, быйыл атырдьах ыйын 8 күнүгэр, эппитин курдук, Советскай Союз водороднай бомбаны оҥоруу секретин эмиэ баһылаата.

Советскай Правительство ити иһитиннэриитэ граница таһыгар бэрт элбэхтик сэҥээрилиннэ. Атомнай бомбаны, онтон водороднай бомбаны баһылааһын аҥардас АХШ эрэ монополията буолар диэн, урут ыытар политикаларыгар куоһур туттубут атын дойдулардааҕы сорох эргимтэлэр, Советскай Союз водороднай оружиялары оҥоруу секретын баһылаабыт чахчытынан народтары куттуурга, уонна итинэн сибээстээн дьиксиниини үөскэтэргэ, итиэннэ ону сэбилэниинэн үлүһүйүүнү күүһүрдэр сыалга туһанарга соруналлар.

Советскай Правительство итинник дьиксиниини үөскүүрүгэр, эмиэ урукку курдук, ханнык да төрүт суох диэн этэри наадалааҕынан ааҕар.

Советскай Союз народтара куттал суох буолуутун уонна эйэни бөҕөргөтүүгэ туһаайыллыбыт халбаҥнаабат политикатыгар сөп түбэһиннэрэн, сэбилэниини биллэрдик сарбыйарга уонна атомнай оружияны итиэннэ маассабайдык кыргар оружия итинтэн да атын көрүҥнэрин туттууну боборго, Холбоһуктаах Нациялар Тэрилтэлэрин иһинэн бу бобууга аан дойдутааҕы кытаанах хонтуруолу олохтуурга, Советскай Правительство атын дойдулар правительстваларыттан хаста эмэ модьуйбута.

Советскай Правительство ити политиканы билигин да кытаанахтык тутуһар.

(ССТА).

ПАРТИЯ РАЙКОМУН IV ПЛЕНУМА

Аҕыйах хонуктааҕыта, партия райкомун IV пленума, ССКП Киин Комитетын Пленумун түмүктэрин туһунан дьүүллэһиитэ буолан ааста.

Пленум, партия райкомун маҥнайгы секретара, дакылаачыт таб. И.М. Барашков, Берия ыар буруйдаах антипартийнай итиэннэ антигосударственнай дьайыыларын туһунан ССКП Киин Комитетын Пленумун уураабын ааҕан биэрбитин, пленум кыттыылаахтара болҕомтолоохтук иһиттилэр.

Пленум кыттыылаахтара биир санаанан, оройуон партийнай тэрилтэтин биир сомоҕо волятын этэн туран, Берия ыар буруйдаах антипартийнай итиэннэ антигосударственнай дьайыыларын суох оҥорорго ССКП Киин Комитета кэмигэр арыйан, быһаарыылаах дьаһаллары ылбытын иитигник биһирээтилэр.

Дакылаачыт уонна пленумҥа тыл эппит табаарыстар барылара, ССКП Киин Комитетын Пленумун уурааҕа партияҕа, советскай народ олоҕор уһулуччу улахан суолталааҕын эттилэр. Кииилэр,—ССКП Киин Комитетын Пленума, Берия ыар буруйдаах дьайыыларыттан, политическай уруоктары ыларга уонна бэйэ үлэлиир үлэтигэр наадалаах түмүктэри оҥосторго диэн ыҥырыытыгар эппиэттээн, оройуон партийнай, советскай, хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэрин үлэлэригэр баар итэҕэстэри арыйар сөптөөх критикалары оҥордулар уонна итэҕэстэри туоратар этиилэри киллэрдилэр.

Пленум, партия Киин Комитетын Пленумун уураабынан салаттаран, оройуон партийнай тэрилтэтин иинигэр Маркс—Энгельс—Ленин—Сталин барыны кыайар, аан дойдуну уларыта тутар революционнай үөрэхтэрин дьаныардаахтык үөрэтиигэ, идеологическай үлэни тупсарарга туһаайыллыбыт, кэккэ саҥа соруктары туруорар киэҥ уурааҕы ылынна.

Г. СЛЕПЦОВ.

ССРС ВЕРХОВНАЙ СОВЕТЫН V СЕССИЯТЫГАР Г. М. МАЛЕНКОВ ЭТИИТИН РУМЫНИЯҔА БЭЧЭЭТТЭЭН ТАҺААРЫЫ

Бухарест, атырдьах ыйын 19 күнэ. Румыния Народнай Республикатын политическай издательствата ССРС Верховнай Советын V сессиятыгар ССРС Министрдэрин Советын Председателэ табаарыс Г.М. Маленков этиитин туспа брошюранан бэчээттээн таһаарда.

(ССТА).

Үөрэх саҥа дьыла саҕаланыыан иннинэ РСФСР-га 827 саҥа оскуолалар

РСФСР кыраайдарыгар, уобаластарыгар уонна автономнай республикаларыгар 1953-54 сыллардааҕы үөрэх саҥа дьылыгар бэлэмнэнии күүскэ ыытыллар.

Лабраториялар уонна кабинеттар химияҕа, физикаҕа уонна биологияҕа элбэх ахсааннаах саҥа приборлары уонна көрдөрөн үөрэтэр пособиялары ылыылар.

Российскай федерация куораттарыгар уонна селоларыгар начальнай, сэттэ кылаастаах уонна орто оскуолаларга аҥаан 827 дьиэлэр тутулуннулар.

РСФСР Үөрэҕин Министерстватын учебнай-педогогическай издательствата 130 мөлүйүөн учебниктары бэчээттээн таһаарда. Үөрэнээччилэргэ аҥаан 400 мөлүйүөнтэн тахса тэтэрээттэр уонна 4 мөлүйүөн дневниктар оҥоһулуннулар.

(ССТА).

СҮӨҺҮГЭ ДЭЛЭГЭЙ АҺЫЛЫГЫ ХААЧЧЫЙЫЫ—СҮӨҺҮ АХСААНЫН ЭЛБЭТИИНИ, СҮӨҺҮТТЭН ӨЛГӨМ АҺЫ-ҮӨЛҮ ЫЛЫЫНЫ БЫҺААРАР!

Колхозтарга от хомуурун государственнай былааныҥ толоруу хаамыытын туһунан, 1953 сыл атырдьах ыйын 30 күнүнээҕи

СУБУОТКА

(былааны толоруу бырыһыаныгар)

Колхозтар ааттара	Охсууга	мунньууга	кэбиһиигэ
1. «Ленин суола»	63,5	45,4	41,5
2. Ворошилов аатынан	75,7	63,1	56,0
3. Молотов аатынан	83,0	52,2	48,1
4. «Кыһамньылаах»	80,4	72,5	67,9
5. Калинин аатынан	55,3	50,0	27,7
6. «Түмсүү»	48,6	40,8	31,1
Оройуон үрдүнэн	64,6	49,6	43,5

ЧИЭҺИНЭЙ ТОЛОРУУ

Майыар нэһилиэгин «Кыһамньылаах» колхоз сылгы табаарынай ферматын бостууга Иван Петрович Соломов, бэйэтигэр сыһыарыллыбыт сылгыларын көрө-көрө от хомуугар кыттарга эбэһээтэлистибэ ылыммыта.

Кини эппитэ: «мин 10 гектар сири оттуохтаахпын. Бу үлэ социалистическай сүөһү иитиитин сайыннарыыга, буоллун диэн, үлэлиэм».

Таб. Соломов, бэйэтин эбэһээтэлистибэтин атырдьах ыйын 12-күнүгэр чиэстээхтик толордо. Кини эбэһээтэлистибэтин таһынан билигин оттуу сылдьар.

М. ПОПОВ.

БАСТААН ИҺЭР

Оройуон комсомолецтарын уонна ыччаттарын И.И. Чирков от хомууругар үлэ нуорматын 150-200 бырыһыантан итэҕэһэ суоҕу толорорго ыҥырбыт ыҥырыытын чиэһинэйдик толорор.

Кини 42 күн үлэлээн, 41,7 гектар сири илии хотуурунан оҕуста. Ити, колхоз үлэтин нуорматыгар тэҥнээтэххэ, күннээҕи үлэ нуорматын 180-215 бырыһыан толоруутуга тэҥнэһэр.

Бары комсомолецтар, ыччаттар колхозтары тэрилтэ—хаһаайыстыба өттүнэн бөҕөргөтүүгэ И.И. Чирков курдук чиэһинэйдик уонна таһаарыылаахтык үлэлээн, бастыҥнарга тэҥнэһэллэригэр баҕарабын.

М. САДОВНИКОВ.

САРСЫН, ҮӨРЭХ КҮНЭ САҔАЛАНАР. ОҔОЛООР, БИЛИИЛЭРИ БАҺЫЛЫЫР ИҺИН ОХСУҺУҤ!

УЧУУТАЛЛАР СОВЕЩАНИЕЛАРА

Соторутааҕыта учууталлар атырдьах ыйдааҕы совещаниелара буолан ааста.

Совещаниеҕа Үөрэх салаатын сэбиэдиссэйэ, Слепцов И.М.аас-пыт сыллааҕы үөрэтии-иитии үлэ түмүктэрин уонна кэлэр үөрэх дьылын соруктарын тус-тарынан дакылааттаата, Мугурдаах нэһилиэгин сэттэ кылаастаах оскуолатын директора, Петров И.С. отчуотун дьүүллэһилиннэ.

Совещание кыттыылаахтара дьүүллэһиллибит боппуруостарга кэпсэтиһиини киэҥник ыыттылар. Оройуон үрдүнэн үөрэҕи билии олус намыһаҕын, ол курдук үөрэнээр кылааһы бүтэрии 55,2 бырыһыан эрэ буолтун, үөрэҕи билии намыһаҕын үгүс биричиинэлэрин ыйан, итэҕэстэри туоратарга туһаайан сөптөөх критиканы оҥорон туран, кэпсэтистилэр.

Учууталлар: т.т. Никитин Н.И., Барисов З. Д. Үөрэх оройуоннааҕы салаата учууталлар теоретическай уонна политическай билиилэрин үрдэтэргэ болҕомтону уурбатаҕын, Мугурдаах сэттэ кылаастаах оскуолатын директора, таб. Петров бэйэтин үлэтигэр эппиэтинэһи билиммэттии сыһыаннаһан, үөрэтии-иитии үлэтин тоҕордуу үлэлээбитигэр эйэлэһэрдии быһыытыйбытын уонна учууталлары миэстэтигэр үлэҕэ анаа-һыҥна үрдүнэн сыһыаннаһы ордук уруккy өттүгэр баарын бэлиэтээтилэр.

ССКП райкомун секретара, таб. Корякин И.Г. бэйэтин этиитигэр,—оскуолалар үөрэтии-иитии үлэлэригэр партийнай салалта уонсай туругун уонна суолтатын тустарынан бэлиэтээн баран, үөрэтии-иитии үлэҕэ баар итэҕэстэргэ уонна соруктарга киэҥник тохтоото. Чуолаан, учууталлар үлэҕэ эппиэттээх буолууларын үрдэтэри; төрөппүттэри кытта үлэни—үөрэтии-иитии үлэ биир сүрүн салаатын курдук көрөн, быһаарыылаатык тупсарары; Үөрэх салаатын үлэһиттэрэ оскуолалар үлэлэригэр хонтуруоллааһыннара уонна көмөлөрө элбиирин; үлэҕэ баар итэҕэстэргэ критиканы уонна бэйэни критикалааһыны кэҥэтэри халбаҥа суох хааччыйыллыахтааҕын туһунан, кини эттэ.

Учууталлар: таб. Михеев П.П. кэлэр совещаниеларга биирдиилээн учууталлар отчуоттарын истэр наадалааҕын ыйар. Кини, отчуоттары истии учууталлар үөрэтии-иитии үлэлэригэр быһаччы көмөлөөҕүн, учууталлар икки ардыларыгар опыттары атастаһыннарыыга улахан оруоллааҕын бэлиэтиир. Маны тэҥэ П.П. Михеев, ааспыт сыллааҕы бэйэтин үлэтин опыттарыттан учууталлар үлэлэригэр көмөлөөх этиилэри оҥордо. Таб. Васильев С. П. учууталлар бэйэлэрин идейнай-теоретическай билиилэрин үрдэтиигэ күннэтэ үлэлиэхтээтэрин, а[...] пыт сылга учуутал, таб. Кры[...] ва политическай билии[...] үрдэтиигэ сити үлэлээбэтэ[...] бэлиэтээн туран тохтоото; т[...] Черосов М. А. хаһаайыстыба[...] най үлэлэр оскуола үөрэт[...] иитии үлэтигэр оруолларын[...] һунан, кинилэр—бары кэрэх[...] билләэх этиилэри оҥордула[...]

Маны тэҥинэн совещан[...] кыттыылаахтара, сорох төрө[...] пүттэр оҕолорун оскуола[...] аҕалан биэрэн баран, итии[...] ыла бэйэлэрин оҕолоро үөр[...] иитигэр, иитиилиитигэр ол[...] кыһамматтарын ыйдылар.

Совещание үгүс кыттыылаа[...] тара 4-с кылаас учууталлар[...] т.т. Романов С. П., Алексе[...] И.И., Тобуроков Н.Н.; 3-с кы[...] лаас учуутала, таб. Ефимов Г.[...] —партия уонна правительст[...] учуутал үрдүк чиэстээх эбээһ[...] нэһигэр туруорар сорудахтарын[...] толорботохторун сытыыт[...] критикалаан туран, көннөрүү[...] суолларын ыйан биэрдилэр. Ки[...] нилэр итэҕэстэрин көннөрүнэ[...] лэрэ ытык иэстэрэ буолар.

Совещание үлэҕэ тахсыбы[...] итэҕэстэри туоратарга, туру[...] руллар соруктары олоххо киил[...] лэригэ, киэҥ ууруааҕы ылы[...] на.

Совещание ууруааҕын олох[...] киллэриини тутатына тэрий[...] биһиги халбаҥнаабат эбээһ[...] иэспит буолар.

Н. КЛАДКИН.

КЭСКИЛЛЭЭХ СУОЛУНАН

От ыйын өҥүрүк куйаастаах күннэрэ этэ.

Күн киһини төбөтүн оройугар туруору тыган сырайара, бэйэтин сыралҕан көмүс кыыппахтарын араас солко дьэрэкээн сибэккинэн, күөх-нуоҕай студан киэргэммит киэҥ унаар хонууларга, торҕо күөх тыаларга, күлүмнүүр ыраас уулаах күөллэргэ, үрэхтэргэ ыспахтыыр. Тыаларга, хонууларга көтөр-сүүрэр саҥата, быстыбакка, үөрүүлээхтик айманар. Алаастарга үөр сүөһүлэр тоҕуоруһаллар, кэлэ-бара сырсаллар. Үлэҕэбараары дьоннор ыксалынан оҥостоллор, үөрэ-көтө күргүөмнээхтик кэпсэтэллэр.

Маны барытын көрө-истэ туран, биһиэхэ маннык дьолу-соргуну аҕалбыт, үтүөкэн олоххо тиэрпит, хаан-уруу партияҕа уонна правительстваҕа исписпититтэн сүрэхпиттэн махтанан, үөрэн, күөн туттан «маннык дьоллоох дьону, биһигини советскай народу ханнык да өстөөх кыайар кыаҕа суох, Америка хааннымсах агрессардара ону биллиннэр» — диэн, санаабын түмүктээн баран, оол көстөр ферма тутууларын диэки бара турдум.

* * *

Ити Абый нэһилиэгинээҕи бөдөҥсүйбүт «Ленин суола» колхоз үүт табаарынай фермата, биир бөдөҥ учаастатын, сайылыга.

Хотон диэкиттэн, биэдэрэлээх үүтү туппут эдэр дьахтар, үүт астыыр дьиэ диэки кэлэн иһэрэ. Кинини ыраас түүлээх-өҥнөөх, төрөлкөй түөрт ньирэйдэр, тута, батыһан иһэллэр.

Мин кинини утары көрсүһэн, дорооболоһоот,—хайа, бу ньирэйдэриҥ бэйэҕин батыһа сылдьаллар эбит дуу?—диэн, ыйытан, кэпсэтиибин саҕалыыбын. Кини ньирэйдэрин диэки эргиллэн көрө түһэн баран: «киһиттэн аһыы үөрэнэн хаалан, киһини батыһа сылдьаллар»—диэн, үөрэ-көтө эппиэттиир. Ити икки ардыгар ньирэйдэр утуу-субуу кэлэн биһигини тула туран, сытырҕалаһан, ас көрдөөн бардылар. Бу доярка, комсомолка Анна Васильевна Слепцова, кини илиитинэн аһатан, иитэр ньирэйдэрэ этилэр.

Мин, таб. Слепцова, бэйэтин ньирэйдэрин илиинэн хайдах аһатарын туһунан, кэпсииригэр көрдөстүм.

* * *

«Быйыл, сааһыары колхоз правлениета,—диэн саҕалаата, кини бэйэтин кэпсээнин,—урут төрөөбөтөх тоҕус туҥуй бургунас ынахтары ньирэйдэрин илиинэн аһатарбар сорудахтаан сыһыарбыта. Сыһыарыллыбыт ынахтарбыттан биир өлөн төрөөбүт ньирэйтэн ураты, 8 ньирэйдэри тыыннаах төрөппүтүм. Кырдьыгыи эттэххэ, бастаан утаа ньирэйдэрбин сатаан иитиэм суоҕа, ынахтарым ньирэйэ суох ыатыахтара суоҕа диэн, санааҕа ыллартым. Ол гынан баран, мин өр санаа-онoo гына сылдьарбар тиэрпэккэ, сонно тута, зоотехник, таб. Николаева М. Н. уонна колхоз правлениетын председателэ Егор Спиридонович Слепцов кыһамньылаахтык ыйан, сүбэлээн көмөлөспүттэрэ. Онтон ыла, тута мин үлэлиирбэр чэпчэки буолбута.

Ньирэйдэри иитиим маннык: ынах төрөөтүн кытта, киниэхэ ньирэйин көрдөрбөккө атын аналлаах миэстэҕэ илдьэн, күөх отунан, тэрээпкэнэн ыраас гына куурда сотобун. Онтон ньирэйи ыраас от тэлгэххэ, клеткаҕа сытыарабын.

Саҥа төрөөбүт ньирэйбин, төрөөбүтэ 1-2 чаас буолтун кэннэ, 500 грамм төрөөбүт ынах бэйэтин үүтүнэн аһатабын. Ньирэй маҥнайгы бириэмэҕэ сүгүн аһаабат буолар, оннук ньирэйи сарыы таҥас суоскаран аһатабын. Ити курдук, ньирэй төрөөбүтэ 10 хонуга туолуор диэри, биир бириэмэҕэ чааһынан кэмнээн, күҥҥэ 5-6 төгүл аһатабын. Ньирэй төрөөбүтэ 56 хонуоҕар диэри 3,5-5 кг. ыаммыт уонна сэппэрээтэр үүтүнэн, күҥҥэ 4 төгүл чааһынан кэмнээн, биир бириэмэҕэ аһыылларын тэрийэбин. Итиниэхэ эбии, ньирэй 20-25 хонугун туолбутун кэннэ, күөх намчы отунан эбии аһатыы, уулатыы уонна чааһынан кэмнээн ыраас салгыҥҥа мэччитэр олус туһалаах буолар эбит. Ньирэйдэр улаатан истэхтэрин аайы, улам элбэтэн, туустаах минеральнай эбии аһылыктары аһатыыны туттабын. Ити курдук көрүүттэн-харайыыттан ньирэйдэр түргэнник улааталлар, төлөһүйэллэр, элбэҕи аһыыр-сиир буолаллар. Оттон ынахтарбын, атын төрөөбүт ынаҕы көрөрхарайар сиэринэн, көрөбүн-харайабын.

Туҥуй ынах урут төрөөбөтөх буолан, оҕону билбэт, оҕотугар олус аламаҕайа суох; ол эрээри ардыгар сүтүктээбит курдук быһыыланара биллэр, оччоҕо кинини имэрийэн, таптаан, аралдьытан умуннаран кэбиһэр ордук.

Ынаҕы да ыаһыгна, ньирэйдэри да аһатыыга хас күн ахсын анабыл режими тутуһабын. Итинэн, ньирэйдэр бириэмэтигэр аһыырга, ынахтар бириэмэтигэр ыатарга, үөрэнэн хаалаллар.

Итинтэн салгыы т. Слепцова: —мин урут хас да сылга, эмиэ, фермаҕа доярканан үлэлээбитим,—диэн кэпсээнин салгыыр. —Сүөһүлэрбин көрүүнү-харайыыны билиим ордук кэҥээн иһэр диэхпин сөп. Бэҕэһээ колхоз правлениетыттан кэлэн, сүөһүлэрим туруктарын бэрэбиэркэлээн баран, «сүөһүлэриҥ бары маҥнайгы сорт уойуулаахтар»—диэн, олус үөртүлэр.

Кини тэлгэһэҕэ баар ынахтары ыйан көрдөрө-көрдөрө,—ити бастыҥ ынахтарым: «Хараачыйа», «Ураанньык», «Сулус» диэннэр, кинилэр кырдьаҕас ынах курдуктар.

Ньирэйдэрим балтараа, икки ый устата, ортотунан, суутка[...]ҕа 800 грамм улааттылар. Бастыҥ ньирэйдэрим: «Ма[...]тыыкап»—970 грамм, «Сестра»—876 грамм сууткаҕа улаат[...]тылар.

Аан маҥнай ынахтары ту[...]тахпына: «туох да туһата суо[...] буолсу, мээнэҕэ муҥнанаҕын[...]—диэн, үгүс колхозтаахтар[...] этэллэрэ. Оттон билигин ки[...]нилэр, ньирэйи илиинэн аһата[...] иитии, ньирэй улаатарыгар[...] төлөһүйэригэр эрэ туһалаах[...] буолбакка, үүт ылыытын үр[...]дэтиигэ туһалааҕын билэ[...] көрөн бараннар: «кэлэр сыллар[...]га ньирэйи илиинэн аһатыы[...] элбэх учаастакка тэрийиэхх[...] сөп, барахсаттар эчи ынахта[...]рыҥ, ньирэйдэриҥ мөкүрүһэн төрөлкөйдөрүн, анал боруода сүөһү курдуктар дии»—диэн, ис санныр санааларын этэллэрин бэйэҕит да истэргит буолуо—диэн, кэпсээнин түмүктээтэ уонна истиэнэҕэ турар будильник чаһы диэки көрөн баран,— «ньирэйдэрбин эбии аһылыктарынан аһатар бириэмэм чугаһаабыт»—диэт, халаатын кэтээт, быраһаайдаһаат, бара турда.

Мин кинини «кэскиллээх суолунан баран эрэҕин, кытаат-кытаат»,—диэн санаатым уонна бу суолунан бараачылар үксүүллэригэр, өссө күүстэ эрэнэн, үксү билиэхпинкэ эрэнэн, үксү билиэхпин көрүөхпүн уһулуччу баҕалаахтык, санаа хааллым.

Е. СЛЕПЦОВ.

Редактор э. б. т. И. Н. СЛЕПЦОВ.

Редакция аадырыһа: Саха АССР Абый оройуона, Дружина бөһүөлэгэ. Тахсар ахсаана 500. Сакааһын № 19. МЛ 7.